

milag gyenge embert, az erkölcsileg veszélyeztetett fiatalok-
rut a boldogulás útjára terelje, vagy azon megtartsa. Általá-
nos szabályok e felügyeleti tevékenységben alig állíthatók fel.

Bármennyire emberbaráti jellegű is a patronázsmunka, ab-
ban mégsem szabad az un. n. caritativ szempontnak uralkodnia.
Nem magasabb erkölcsi, vagy vallásos tekintet, hanem a társa-
dalom rideg önérdéke követeli a patronázsnak, mint a krimina-
litás ellen irányuló állami tevékenységet kiegészítő társadal-
mi munkának teljesítését. Nincs szükség arra, hogy ezt az ér-
deket leplezzük, a patronázs részére kitűzött céloknak nem sza-
bad az erkölcsi érzélgősség tömjénfüstjében elhomályosodni.
Annál kevésbé jogosult természetesen, hogy ez az eminenter
gyakorlati jelentőségű mozgalmat a felekezeti hangszíj-
sára használják fel. Alig hihető, hogy a társadalmat értelmi
okokkal a patronázs szükségességéről meggyőzni ne lehetne.

A JAPÁN BÖRTÖNÜGY

Jogállam 1906. 5.sz. 380.o.

A japán börtönügynek nem exotikus volta kölcsönöz érde-
kességet, nem ethnográfiai, de poenologiai tanulságot nyújt.
Ez is egyike az európai kulturintézményeknek, melyekben a ke-
letázsiai tanítvány rég tultett a mesterén. Jellemző, hogy az
a tüneményes fejlődés, mely a felvilágosodás korszaka (meiji),
vagyis 1868 óta európai formákba öltöztette a gyökereiben már
meglévő művelődést, az európai kontinens köztudatába egész a
mult évben lezajlott háborúig alig ment át. Hallattszottak
ugyan egyes mesészerű anekdoták, mint pl. az, hogy a birming-
hami varrótügyáros által japán kollégájának mintául küldött
varrótüt utóbbi hosszában átfurva küldte vissza, de a nagy tö-
megek még mindig csak a Sullivan vagy Sidney Jones operettjei-
ből vagy Loti Madame Chrysanthéme-jából merítették ismeretei-
ket. A középeurópai nyárspolgár megmosolyogta teaházak és a
típegő gésák romantikáját s a keresztény erkölcs fensőségének
öntudatában vetette meg a japán leányt, aki nyomorgó szülei-
nek a prostituáltak városrészében keresi meg a kenyeret. Mikor
azonban a japánok bebizonyították, hogy a legalizált tömeg-
gyilkosságban méltó versenytársai az európai kulturnépeknek,
akkor egyszeriben civilizált nagyhatalommá lettek. Mig Japán
csak a tudomány, művészet, ipar és kereskedelem fegyvereivel
közdött létének elismeréséért, addig csak mulatságos operett-
figura volt, de mihelyt az Európától kölcsönvett shrapnelleket
és torpedókat a primitiv korból fenmaradt bátorsággal és er-
kölcsei erővel sikeresen alkalmazta, akkor Európa meghajtotta
zászlaját a "sárga majmok" szellemi érettsége előtt. Hogy
Japánban 1902-ben a tanköteles gyermekek 95 %-a járt iskolába,
mig pl. Magyarországon csak 82 %, hogy Japán évi kivitele 35
év alatt 10 millió jen-ről (14 mill. kor.) 317 millió jen-re
(490 mill. kor.) emelkedett, hogy Japán lakosságát, noha a
vallást teljesen privátügynek tekintik, a legintenzívebb eti-
kai érzés hatja át, hogy jingoismus nélkül is sikerült az eu-
rópai tudományt nemzeti alakban meghonosítani, hogy a japán a
hazafiságot nem a szájában és gomblyukában, hanem szívében és
tetteiben hordja - minderről az átlageurópai nem vett tudomást,

de a hódolat és bámulat extázisába esett, midőn egyik győzelmet a másik után csikarta ki a muszka óriás kezéből.

Nem szabad azt hinnünk, hogy azt a páratlan haladást, melynek utját Japán egy emberöltő alatt megfutotta, kizárólag az európai kulturintézmények receptiójának köszöni. Találmányokat, intézményeket, tudományos igazságokat átvett ugyan, de azok alkalmazására és értékesítésére egy történetileg kiformalódott társadalom emberanyaga állott készen. Sőt annak feltevése is nagy tévedés volna, hogy nem lettek volna autochton intézményei, melyek európai mérték szerint is tulszárnyalták a nyugati művelődés eredményeit. Ily intézménynek kell tekintetnünk a japán börtönügyet is.

Noha a büntetési rendszer Japánban ép úgy, mint Európában végigment a csoportbosszu, compositio és a testi büntetések fokozatain s a börtön csak mint vizsgálati fogság szerepelt, úgy mégis már a Kr. u. VII. században nyomait találjuk a humanistikus törekvéseknek. Így a 676-iki nagy kodex Rio-nak nevezett második része, mely a praeventiv törvényeket foglalta magában, gondoskodik a letartóztatottak ruházásáról, élelmezéséről és orvosi kezeléséről, melyek költségeit a pénz-büntetésből s ha ez elég nem volna, állami hozzájárulásból fedezték. Súlyos betegség esetére a törvény a nyak- és karbilincsek levételét írta elő; aggastyánok és gyermekek bilincsekbe egyáltalán nem verhetők, a férfiakat a nőktől teljesen el kell különíteni, a vizsgálati fogságban lévő nőket egy hóval szülés előtt ideiglenesen szabaddá kell helyezni, stb. Akármily magától értetődőnek lássék mindez a mi szemünkben, a keresztény Európa mégis csak a XVIII. század végén, sőt részben még akkor sem valósította meg.

De már a XII-XVI. században, tehát jóval az európai szabadságvesztésbüntetés embrionális kezdetei előtt a halálbüntetés, a transportatio és a száműzés mellett a gyakorlat meghonosította a börtönbüntetést is. E mellett a custodia honestanak egészen modern alakjaival találkozunk, mint a minő tisztviselőnek hivatali helyiségében való internálása és a kezesesség melletti házi áristom. Egy Kampfner nevű német orvos, aki 1690-ben látogatta meg a nagasaki-i fogházat s az akkori keresztényüldözés miatt nem épen rózsás színben látja a japán

viszonyokat, beszéli naplójában, hogy a rabokat időnként séta és fürdés végett kibocsátják, hogy azok gyapju-, lenszövéssel és gyékényfonással foglalkoznak, a munkakeresményt pedig családjuk segélyezésére fordíthatják. Mily megdöbbenő ellentétben állanak ezzel pl. Howardnak a XVIII. században tett tapasztalatai! A XVII. századtól egész a reform korszakáig a tényleges hatalom nem a mikádók, hanem a sogun-ok, a főhadvezérek kezében volt s a börtönügyi intézmények ezen egész korban a még ma is nemzeti hősként tisztelt Jejaszu nevű sogun szervezetén alapulnak. Így különösen mintaszerű volt a fogházi lajstromok vezetése, melybe a fogházfelügyelő az elítéltek neveit, büntetésük tartamát az ítélet és a végrehajtási rendelet alapján vezette be, szóval ugyanugy, miként napjainkban történik. A rabok egyes csoportjai maguk közül választottak főnököt, ki a rend fentartásáért felelős volt, de ezenkívül az intézet igazgatója is havonként vizsgálatot tartott. Minden elítéltnak jogában állt esetleges panaszát egy fali táblára jegyezni, melyről a másolatot a főfelügyelő az igazgató elé terjesztette. Élelmezés dolgában az elítéltek négy fokozatba voltak beosztva, a társadalmi osztályoknak megfelelően, de a legalsó osztálybeliek is államköltségen naponként körülbelül egy liter rizsben és levesben vagy főzelékben részesültek. Mennyire más mindez, mint pl. az európai börtönök állapota, melyekben még a XVIII. században is rothadt kenyéren és vízen vagy könyörödmányokon tengődtek a rabok. Az elítéltek ruházata télen gyaju, nyáron vászonköntösből állott. Nagy melegben a fogház ablakaira redőket alkalmaztak s a letartóztatottak a hűvösebb folyosókon végezhatték munkájukat, viszont nagy hidegben naponta háromszor kaptak forró vizet, éjjelre ágymelegítőt, sőt Krauss adatai szerint, annyira terjedt a gyengéd figyelem a rabok iránt, hogy minden elítéltnak a hó első napján 100 papirlapot kézbesítettek diskkrét használatra! Hogy a betegek ápolása, az orvosi segély stb. ugyanigy stílusban volt szervezve, azt talán mondanom sem kell. Az 1738-iki börtönrendtartás még inkább tanúságot tesz a könyörületeségről, mely mint a buisido-nak, a japán nép lelkének egyik főerénye, a köztudatot s így az egész közigazgatást mélyen áthatotta.

A nagy reform évében, 1868-ban állították fel az első

modern japán ministeriumot, melynek büntető-igazságszolgáltatási osztálya vette át a börtönök felügyeletét. A 70-es évek elejére esik a legrégebb korból fenmaradt és a börtönügy akkori állapotával ellenkező rendelkezések eltörlése, így a testi büntetések kiküszöbölése, az elítéltek felügyelőválasztásának megszüntetése és az elítéltek magaviselet szerinti osztályozásának behozatala. Ugyancsak 1872-ben készült egy újabb börtönrendtartás azoknak a tapasztalatoknak alapján, melyet egy japán bizottság az angol gyarmatokon tett tanulmányutján szerzett. A 80-as években egyik új intézet épül a másik után a belügyministerium fenhatósága alatt, mely a börtönök igazgatását az európai példák többsége után indulva, már 1879-ben átvette s amelyhez konzultatív testületként 1890 óta egy börtönügyi tanács járult.

Abban a vitás kérdésben, vajjon a börtönügy szervezése vagy a büntetési rendszer kodifikációja-e az előbbrevaló, Japán a legtöbb európai állam mintájára a kevésbé gyakorlati megoldást választotta. Noha börtönügye az 1880-iki büntető-törvény megalkotásakor már teljesen kulturszinvonalon állott, mégis oly büntetési rendszert fogadott el, melynek megvalósítására hiányoztak a megfelelő intézmények. Bár Japánnak már a XVIII. század közepén volt oly kódexe, mely nemcsak az európai felvilágosodási kornak felelt meg, de a dogmatikus alapfogalmakban is hasonlított a mi felfogásunkhoz, a jelenleg is érvényben álló japán Btk. nyilván egyik szerzőjének, Boissonade-nak, a Faculté de droit tiszteletbeli professzorának befolyása alatt teljesen a francia Code-hoz simult. Így egészen recipiálta a francia Btk. büntetési rendszerét is, midőn a szabadságbüntetés hatféle nemét állapítja meg, t. i. a kényszermunkát, a deportációt, a fegyházbüntetést, a détentiont, mely a mi államfogházunknak felel meg, a fegyházbüntetést, a fogházbüntetést és az elzárást, sőt a fogháznak ezenfelül súlyos és enyhe nemét is megkülönböztette. Mondanom sem kell, hogy a gyakorlatban a büntetésnemek e sokaságát ép oly kevésbé sikerült végrehajtani, mint a hogy papíron maradt a törekvés azokban az európai államokban is, amelyek a büntetésnemek névszerinti differentiójában keresték a büntetés individualizációjának eszközét.

Midőn a mult század kilencvenes éveiben japán jogászok a bécsi, hallei és berlini egyetemeket frequentálták, és Cruchen György drt hívták meg Tókioba a börtönügy professzorául: német befolyás jutott tulsulyra a japán jogtudományban. Liszt agitatójának hullámai egész a sárga tengerig hatoltak el és kriminálpolitikai alapon új Btk. javaslat készült. E bizottsági munkálat, mely 1897-ben nyert befejezést, már teljesen a szabadságvesztésbüntetések egységesítésének irányát követi, okulván azon a börtönügyi alapigazságon, hogy a szabadságvesztésbüntetésnek végelemzésben csak két faja lehetséges: olyan, mely munkakényszerrel s olyan mely munkajogosultsággal jár. A javaslat beéri a fegyház- és fogházbüntetéssel, melyben az előbbi életfogytiglan tartó vagy határozott tartamu, utóbbi esetben a maximuma ép, mint a fogházé 15 év. Egyéb különbség nincs a javaslat szerint a két büntetés között, minthogy a fegyházra ítélt feltétlenül dolgozni köteles. Francia részről nem is maradt el a rosszalás a fölött, hogy a japán kodifikáció a német reformirányzatnak meghódolt s abban igazat kell adnunk a kritikusnak, hogy a modern szabadságvesztésbüntetésnek a munka essentiális eleme.

A javaslat míg egyrészt alkalmazkodik a japán börtönügy tényleges állapotához, addig másrészt a szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának módjában és a börtönrendszerben szabad kez enged az adminisztrációnak. Ugy látszik, Japánban is rájöttek, hogy a rendelet a legkényelmesebb törvényhozás. Érdekes, hogy az 1903-iki orosz Btk. épen a büntetési rendszer kérdésében mennyire mögötte áll a japán javaslatnak. Bár Garçon szerint az új kodex egyszerűsítette a büntetési skálát, mégis ötféle büntetési nemet különböztet meg s többek közt azt az igazi muszka rendelkezést foglalja magában, hogy a fogházra ítélt, ha büntetését bármilyen okból nem magánzárkában hajtják végre, minden három nap helyett négy napig tartható fogva, úgy hogy pl. három évi fogház esetén csekély egy évvel hosszabbíthatja meg az igazgató önkénye a letartóztatott büntetésének tartamát. Ha a japán javaslat talán tulságosan engedett a kriminálpolitikai irány duce violence-ának, úgy az orosz kodex, bár a birodalom kriminalistái közt oly radikális szellemek találhatók, mint Foinitzky, Drill vagy Tarnovszka asszony, mégis tel-

jesen a szent zsinat dohos légkörében mozog. Nemcsak Mandzsuriában, de a büntető törvényhozás országában is Japán a győztes s hogy a büntetés végrehajtása terén nagyobb a superioritása, azt, azok, kik Dosztojevskij emlékiratait, Kennan, Melschin vagy Deutsch Leo munkáit olvasták, a priori bizonyítani fogják.

A jelenlegi japán börtönügy teljes képe arra a kérdésre adott válaszból nyerhető, hogy mily intézetekben, kik és hogyan hajtják végre a szabadságvesztésbüntetéseket?

Mint mondtam, a büntetőtörvénykönyvben felsorolt büntetési nemeknek megfelelő letartóztatási intézetek a valóságban hiányoznak. Eltekintve a rendőrségi börtönöktől, tényleg csak kétféle intézet van: kényszermunka vagy fegyház (sujikan) és fogház (csiho-kangoku), az előbbiek száma hét, az utóbbiaké 132. Az előbbiekben hajtják végre a kényszermunka és a száműzetéssel egybekötött détention-t a férfiakon, az utóbbiak a férfiakra kiszabott egyéb szabadságvesztésbüntetések és a nők számára szolgálnak. A fegyházakat és a fogházakat együttvéve, husz oly intézetet találunk, melynek befogadási képessége az 1000 főt meghaladja, közöttük az oszaka-i fogházat, mely 3814 főnyi létszámával nemcsak Japánnak de az egész földgömbnek legnagyobb letartóztatási intézete. A régi stilusu fogházak, melyeken az 1868-iki nagy reformkorszakban csak a legszükségesebb változásokat eszközölték, többnyire négyszögletes fa-épületek, melyeket kő- vagy fakerítés övez. Az egyes, japán stilusban fedett épületeket, melyek közül a bejáratnál fekvő gazdasági és igazgatási célra szolgál, csak három oldalról veszi körül fából készült fal; a negyediket oldal gerendarácsozat rekeszti el. Az épületek egy része munkatermül, a másik része gyékényszőnyegű padlóval közös hálótermül szolgál. Fűtésről itt szó sem lehet s ezért télen bizony elég hidegek, de nem hidegebbek mint a parasztházak, melyekhez az egyes épületek sokban hasonlítanak. Egy orosz látogató: Moniakov¹ szerint a japán oly kevéssel beéri, hogy a büntetett sorsának minden javítása csalétekül szolgálna. Magas és komor falak helyett nagy udvarok és törpe fákkal beültetett kertek közepette itt-ott elszórt nagy pajtaszerű épületek állanak, meglehetősen csekély áttekinthetőségben, úgy hogy hét-nyolc el-

ítélthez átlag egy órát kell alkalmazni, míg Európában átlag 10 elitéltre számítanak egy órára.

E régi fogházakat a 70-es évek közepe óta lassanként modern intézetekkel cserélik ki, melyeket a japán börtönügyi tisztviselők európai és amerikai tanulmányútaikon ismertek meg. Az újabb fegyházak és fogházak, így pl. a Negisi-ben és Szugamo-ban a 90-es évek végén épült intézetek, vagy a Tokióban 1904-ben befejezett fegyintézet, téglából készültek a szokásos legyező formában, melynek négy ága az őrhelyiségbe torkol s amelynek ősfarmája a pentonville-i börtön, illetőleg a filadelfiai híres Eastern penitentiary. Legújabb időben Japán a magánzárka-rendszer felé hajlik s így a közös hálótermek száma folyton csökken. Ismeretes a japánok tisztaságszeretete, mely a letartóztatási intézetekben is érvényesül. Kanalisatio, fürdő- és mosdóberendezések. Crusen tanúsága szerint, messze meghaladják tökéletességben az európai berendezéseket. Mikor a múlt év őszén a börtönügyi kongresszus alkalmával Ogawa minis-teri tanácsos, a börtönügyi osztály főnöke, a kassai javítóintézetben járt, első dolga volt, hogy gyakorlatilag is kipróbálja az ottani fürdő praktikus voltát. Az 1887-iki japán börtönrendtartás szerint² nyáron öt, télen tíz naponként kell minden elitéltnak forró fürdőt adni, tényleg azonban még gyakrabban fürdenek. Az új japán börtönökben talán a kerítés a legmeglepőbb, mely többnyire nem falakból, hanem töltésre ültetett élő sövényből áll. Noha a szökés igen könnyű, mégis a legritkább esetek közé tartozik. Ezt nemcsak az elitéltek viszonylag jó sorsa, a keleti ember resignációja magyarázza, nemcsak a rendőrség páratlan ügyessége, mely a szökevényt ugysis elcsipné, hanem véleményem szerint, a történetileg átszármazott etikai hagyomány is, mely az önkorlátozás legerősebb eszközeként fejlődött ki a sintoizmus erkölcsbölcseletének és a budido-nak a lelkiismeretekben élő lovagi etikai kódexnek segítségével. Amily érthetetlen volt előttünk a ma már egyébként megszűnt harakiri, ép úgy nem birjuk megérteni azt sem, hogy pl. a poronai-i fogház elitélteit, bár láncra verve, mégis dalolva, tréfálkozva, láncukat taktus szerint csörgetve vonultak naponként a köszvénybánya sulyos munkájához. Az önkéntes meghódolás a társadalmi rend parancsa előtt Japánban még azokból sem

vész ki, akik e rend ellen fellázadtak.

Hogy a japán börtönépítkezések a fejlett technika mellett elérik, sőt sokban tulszárnyalják az európai mintát, azon sincs okunk csodálkozni. Igazán meglepő azonban, hogy a börtönügyi adminisztrációt teljesen önállóan mily magas fokra sikerült emelni. Nálunk a minősítési és kinevezési akadályok egész során kell keresztülvergődnie annak az állami tisztviselőnek, aki a felett a fontos kérdés felett dönt, vajjon egy adott vádlottat lopás vagy sikkasztás miatt kell-e három havi fogházra itélni, avagy hogy a konkrét esetben két évi fogház vagy két évi börtön szabassék ki, de azok az állami organumok, melyek egyedül volnának képesek az elítéltre a bánásmód, munkáltatás, erkölcsi nevelés stb. után reális hatást gyakorolni, az igazolványos altisztek közül kerültek ki. Japán a dolog gyakorlatibb végét markolta meg. Már 1890 óta rövid megszoktatással egy speciális főiskola áll fenn Tokióban, melyen fél évi kurzust végeznek a jelenleg alkalmazásban lévő subaltern börtöntisztviselők és egy évi tantolyamra vannak kötelezve azok a középiskolát végzett növendékek, kik börtönügyi pályára készülnek. A tantárgyak között szerepel a börtönügyön kívül a bűnügyi lélektan, az anthropometria, a patronage, a fiatalok javító pedagógiája, a büntetőjog és eljárás alapvonalai, statisztika és börtönügyi egészségtan. Az előadásokat 15 tanár tartja naponként hat óráig. A kurzusokra berendelt tisztviselők az utiköltségen és fizetésükön kívül havi 10 jen (35 kor.) pótlékot kapnak. De nemcsak a tisztviselők, hanem a fegyőrök is külön kiképzésben részesülnek. Fegyőrnek csak 21-45 éves férfiak (nőknél a minimális kor 40 év) nevezhetők ki, akik a felvételi vizsgálat letétele után három hónapig elméleti oktatást nyernek s a gyakorlatban csak akkor alkalmazhatók, ha képzettségük tanujelét adták. E szervezettel a japánok a börtönügyi tisztviselők kiképzése terén kétségkívül világrekordot értek el.

A börtönügy tudományos fejlesztése tekintetében sem állanak hátrább. A börtönügy az egyetemen mint rendes tantárgy s nem mint egy órás speciálkollégiumi ciráda szerepel. Ezenkívül az 1888-ban alapított börtönügyi egyesület, melynek 1902-ben 12.000 tagja volt (A párisi Soc. gén. des prisons

összes tagjainak száma körülbelül 700-ra rug!) havonként ülészik s börtönügyi folyóiratot tart fenn, mely, Tallack állítása szerint³, a Revue Pénitentiaire méltó társa.

Ott, ahol ennyire méltányolják a börtönügy jelentőségét, a büntetés végrehajtása is szükségkép megfelel a szervezetnek. Az új japán fegyházak és fogházak a férőhely 2/3 részében magánzárkára vannak berendezve, úgy hogy az elítéltek osztályozása másodrendű kérdéssé válik. Hogy mely elítéltek kerüljenek magánzárkába, melyek közös elzárásba, arra nézve irányadó elv az, melyet az ősszel tartott börtönügyi kongresszus is elfogadott, hogy t. i. a legjobbak és a legrosszabbak különítendőek el. A közös elzárásban a japán börtönrendtartás 11-13. §-ai a kor és a bűncselekmény szerinti osztályozást írják elő⁴, ezenfelül két külön osztály alakítását, melybe a 16-20 éves és a 20 éven felüli visszaesők kerülnek.

A büntetésvégrehajtásnak három legfontosabb eleme: a munka, az élelmezés és a fegyelem. Az első biztosítja a szabaduló elítéltnak a megélhetést, a második van hivatva az elítéltet munkaképes állapotban a társadalomnak visszaadni, a harmadik szoktatja a rendes életmódhoz és óvja a törvényekkel való összeütközéstől. Ezek az erkölcsi javítás egyedüli eszközei, erkölcsöt tanítani nem lehet. Maga az oktatás még nem biztosítja az elítélt javulásának s ha igaz is az, hogy minden javításnak a lelke a lélek javítása, úgy e cél elérésében az ismeretek elsajátítása csak közvetett tényező.

A fegyházakban meghonosított munkanemek függnek a nemzet iparától. Így igen jellemzők a japán fegyházakra a cloisonné munkák, a papirnapernyők és legyezők készítése, a gyékényfonás, az összegöngyölíthető selyemképek (kakomono) festése, a fafaragás stb., melyek, mint a japán ipar termékei Európában ismeretesek. Ezek egyike vagy másika minden intézetben található, de e mellett a fegyházrendtartás 43. §-a az összes letartóztatási intézetek számára előírja a kőműves, lakatos és asztalos munkát, a téglaegetést (így pl. a tokiói fegyházban évenként 200.000 kor. értékű téglák készül), továbbá a rizshántást, olajsajtólást, papirgyártást és a szokásos tisztogatási munkákat. A munkáltatás szervezésében - miként Ogawa-tól értesültem - vezető gondolat, hogy nemcsak a le-

tartóztatási intézetek, de lehetőleg a katonaság, a vasut és posta dologi szükségleteit az elítéltek állítsák elő. Ez a tudomány mai állása szerint az a modus, mely a rabipar versenyének káros hatásait a minimumra szorítja le. Egyébként Japánban is - épp úgy mint nálunk - az entreprise rendszere divik, hogy t. i. a vállalkozó szolgáltatja a nyers anyagot, a gépeket és munkavezetőket s az államnak a felhasznált munkanapokért bért fizet. Arra nézve, hogy az elítélt minő munkához osztassék be, elsősorban képességei irányadók. Ha alkalmas a cloisonné készítésre, úgy jól van; ha nem, akkor talán fát tud faragni vagy agyagvázákat formálni; ha erre is ügyetlen a papírgyártás vagy szőnyegszövésnél használják, ha még ez is meghaladná tehetségét, követ tör vagy rizst őröl. Az alapelv nyilvánvaló: az elítélt mennél intenzívebb kihasználása, ami egyszersmind szabaddulása után jövőjének biztosítására is alkalmas. E mellett az erőteljesebb egyéneket a talaj művelhetővé tételére, gátépitésre, mezei és bányamunkákra is használják, bár az utóbbi egészségügyi és fegyelmi okokból nagyrészt már megszűnt. A munkaidő évszakonként 7-10 és fél óra közt változik, míg Poroszországban 12 óra hosszat tart, nálunk pedig 12-13 óra közt változik. Az elítéltek munkajutalma a keresmény 1/10-étől 6/10-ig terjed az előélet és magaviselet szerint, míg nálunk például, hol a munkajutalék maximuma (fegyenceknél 1/6) jóval alacsonyabb, elsősorban a mesterségben való jártasság állapítja meg, hogy az elítélt melyik munkajutalékosztályba soroztassék. Melyik rendszer a helyesebb: arra kár szót vesztegetni. A keresményt az elítélt felerészben hozzátartozói segélyezésére fordíthatja, az ételmezés javítására is, de az alkohol teljes kizárásával, míg nálunk pl. minden fegyenc havonként, ha jó magaviseletű az igazgató engedélyével gyakrabban is, egy fél liter bort vásárolhat, arról nem is szólva, hogy az u. n. terhesebb munkát végező fegyencek, melyhez a favágókat, pékeket és káposzta-savanyítókat is számítják, naponta négy deciliter bort kapnak és így államköltségen alkoholistákká neveltetnek.

Általában a japán fegyencek ételmezése tulságos lukullusinak nem mondható. Igaz, hogy napjában háromszor étkeznek, de a menü nem éppen változatos, sőt némileg hasonlít ahhoz, amelyet a váci fegyház bérlője a provisorium idejében felállított,

aki ugyanis négy hónapon át minden nap gombóclevest adott, úgy hogy a fegyencek végre is fellázadtak. A japán börtönkoszt alapja rizs és árpavegyülék, - az elítélt kora és munkája szerint adagolva - mihez u. n. szai, vagyis halból, retekéből vagy szójababból álló pótlék, néha hus is járul. Igaz, hogy ez még távol áll attól a változatosságtól, melyet manapság a fegyházi konyhától is megkövetelnek, sőt a minimálisan szükséges 170 gr. fehérje és 70 gr. zsir is hiányzik belőle, de nem szabad felednünk, hogy a japán paraszt eledele sem dusabb, a rabélelmezés alapszabálya pedig, hogy ne nyújtson többet, mint amennyi okvetlenül szükséges.

Ami végül a fegyelmet illeti, úgy ennek fenntartása a japán börtönrendtartás által engedett eszközök mellett a csodával határos. Magánelzárás, az ételadagnak hét napig terjedhető csökkentése és öt napig terjedhető sötét zárka - ezekben merül ki a teljes szigor. Lábbilincsnek, kurtavasnak, vagy leláncolásnak, mint nálunk, megkötözésnek vagy botbüntetésnek, mint pl. Poroszországban az 1902-iki börtönrendtartás szerint nyoma sincs Japánban. E helyett azonban egy egész jutalmazási rendszer áll fenn. A jó viseletű és szorgalmas elítélt, kit a kimonojának bal karjára varrott kék stráffal tesznek felismerhetővé, a kedvezmények egész sorozatában részesül. Így a ruha és használati cikkek közül a legjobbakat kapja, havonként kétszer irhat levelet, először fürödhetik stb., sőt aki több stráfot érdemelt ki, a munkanemet is maga választhatja. E fegyelmi rendszer természetesen összefügg a japán nép enyhe karakterével és az európai hivatásos gonosztevőre aligha volna hatással.

A tanításnak, mint már jeleztem, csekély szerep jut a japán letartóztatási intézetekben. A 16 évnél fiatalabb elítélteket irni, olvasni és számolni tanítják, vallásoktatásról szó sincs, pótolja ezt - még pedig sikeresebben - az erkölcsi előadások tartása, gyakorlati példákkal illusztrálva. Vajjon hány századra van még szükségünk, míg reájövünk arra, hogy a katekizmus elvont fogalmainak bemagolása csak elfásítja az elítéltet a vallás erkölcsi tartalma iránt?

Végül még csak egy adatot legyen szabad felemlíteni a patronage-ra vonatkozólag, mely a büntetés végrehajtásának egyenértékű kiegészítő eleme. Japánban 387 rabsegélyző egyesület

áll fenn, melyek menedéket és munkát biztosítanak a szabadulónak, sőt az sem ritka eset, hogy az elítélt a letartóztatási intézetben mint szolga nyer alkalmazást. Szabály az, hogy az elítélt még büntetésének letelte után sem hagyhatja el a börtönt, míg rokonai, barátai vagy a patronage egyeslet gondozása alá nem veszi. Ezek után a szakember nem csodálkozhatik azon, ha Japánban az utolsó öt év alatt a visszaesők gondosan regisztrált arányszáma csekélyebb volt, mint - Norvégia és Anglia kivételével - Európa bármely államában.

Mikor 1899-ben Japánban a nagy hatalmakkal kötött szerződés folytán a konzuláris biráskodás megszűnt. Észak-Amerika aggályát fejezte ki a fölött, vajjon a büntetés végrehajtása a fehér emberhez méltó lesz-e? Véletlenül éppen egy amerikai betörő volt az, ki a japán börtönnel először ismeretséget kötött. Szabadulása után az amerikai konzulhoz sietett és azt mondta neki: "Uram! Én az Uniónak 18 fegyházában voltam már becsukva, de oly tisztességes bánásmódban, mint ezeknél a sárga ördögöknél, még sohase volt részem!"

Ha az ázsiai, afrikai és délamerikai kontinensnek intézményéről az angol szálló ige azt tartja: "Japán first and all the rest nowhere", úgy ez elsőséget a börtönügy terén sem lehet eltagadni, sőt ha a mi büszke európai kulturánk e téren produkált eredményeivel vetjük is egybe, bátran mondhatjuk, hogy nem ártana, ha a poenologia némely kérdésében ránk törne a "sárga veszedelem".

Lábjegyzetek:

- 1) Revue Pénitentiaire 1904. évf. 302. 1.
- 2) Közölve a Blatter f. Gelk. XXX. kötetében
- 3) Penological and principales 1896. 243 és 470. 1.
E munka egyébként japán fordításban is megjelent.
- 4) Ezt hozza nálunk javaslatba Balkay; Jogállam V. évf. 265. 1.

Jogtudományi Közlöny 1907. 27.sz. 220.o.

Abban az elkeseredett csatában, mely a német Btk. erős vára körül Liszt és a konzervativizmus képviselői: Birkmayer, Wach, Kahl, Bar stb. között folyik, Binding ugyszólván passiv szerepet játszott. Duzzogó Achillesként vonult vissza a dogmatika sátorába és ha mesteri Grundriss-ének egy-egy jegyzetében le is sujtott a feltételes elítélésre vagy Liszt beszámíthatósági tanára, úgy az odavetett szavak inkább az ellenfél megvetéséről, mintsem komoly harci készségéről tettek tanúságot. A tudománynak nincs oka e félreállást sajnálnia, mert ennek köszönheti a jelenkori német büntetőjogi irodalom legnagyobb remekét: a három kötetes Lehrbuchot, melyben szerzője tanúságot tett arról, hogy az egyes delictumok tényálladékainak értelmezéséhez a társadalom életének épp annyira mély ismeretével fogott, mint amennyire nélkülözi a gyakorlati szempontokat a büntett általános fogalmának és a büntetéstannak elemzésében. Most a Grundriss hetedik kiadásának előszavában - az előszó önálló tanulmánynak is beillik - Binding lelép arról az elszigetelő zsámolyról, melyet a normaelméletben önmagának állított fel, belevegyül a küzdelembe s határozott állást foglal a "sajnálatos divatáramlatokkal" szemben, melyek korántsem törtek meg a "historiai hatalmak rocher de bronze"-án, miként a nagy lipcsei jogász vezérfonalának előző kiadásaiban (pl. 6. kiad. "Vorbemerkung") megjósolhatni vélte.

Hogy Binding még tulzásaiban és tévedéseiben is érdekes, azt sohasem lehetett tagadni s hogy bíráló szavának nyomatéka van, azt felesleges bizonyítani. Teljesen jogosult mindennek-előtt Bindingnek buzgalma, mellyel a kriminalaetiologiára alapított megelőzés: a büntett elleni küzdelem beteges hajtásait nyesegeti és a büntetettre irányuló általános hajlam leküzdését élesen szembeállítja az egyén által elkövetett büntett repressiójával. Bár olcsó és Bindinghez alig méltó guny, ha Ferri substitutivi penali-ját, mely a papírpénz eltörlésében találja hamisításának ellenszerét, a vámok és adók megszüntetésétől várja a jövedéki kihágások megszüntetését stb., az által viszi ad absurdum, hogy az ember "megszüntetésé" általában véget vet-